

פרשת "צו"

מתוך "ליקוטי שמואל"

מלקט ועורך: ש. אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail.com

פרשת צו

לדעת איך לומר תודה (הרב שלמה הלוי שליט"א)

בפרשת השבוע נמצאים שני קורבנות זהים לחלוטין שההבדל המשמעותי בניהם הוא זמן האכילה:

1. קורבן שלמים - (אדם שרוצה לתת נדבה לה' מביא קורבן מסוג זה) נאכל לשני ימים ולילה אחד.

2. קורבן תודה - (אדם שנעשה לו נס וניצל כמו חולה שנתרפא או אסיר שיצא ממאסרו מביא קורבן תודה) נאכל באותו היום בלבד. נשאלת השאלה מדוע יש הבדל בין הקורבנות הללו? או במילים אחרות מדוע לא נתנו זמן לזה שניצל בנס, לאכול מהבשר? הרי עליו לסיים את הבשר באותו היום, שהרי כל מה שנשאר נקרא: "פיגול" ויש לשרפו!?

תשובה מדהימה מביא הנצי"ב מוולוז'ין בספרו "העמק דבר": התורה רצתה שהמקריב קורבן על הנס שארע-לו יאלץ לשתף אנשים רבים להשתתף בסעודה שלו כיוון שעליו לחלק את כל הבשר בסעודה אחת כדי שלא יעבור זמנו ואז יפסל הבשר וייחשב "נותר". כתוצאה מכך יתוודעו רבים לנס שהוא חווה ויתקדש שם שמים ברבים... זהו שאומר דוד המלך: "אודה ה' מאד בפי, ובתוך רבים אהללנו" (תהילים קט', ל'). התורה מלמדת אותנו כיצד על יהודי (לא בכדי אנו נקראים: "יהודי" על שם שבט יהודה - ולא אנו הסבירה מדוע בחרה את השם יהודה: הפעם אודה את ה') לומר תודה להקב"ה לא בצנעה וביחידות אלא מתוך שיתוף של כמה שיותר אנשים ופרסום שמו של הקב"ה על הנס. זאת ועוד בכל בוקר אנו פותחים במילים: "מודה אני לפניך..." שנכיר תחילה בטובה שעשה לנו הבורא והחזיר את נשמתנו בחזרה.

רבנו בחיי, בעל "חובת הלבבות" אומר: לא ניתן להגיע לאהבת ה' אם לא מעריכים בצורה עמוקה ונלהבת את כל מה שטוב בחיים. למרבה הצער, ההערכה איננה משימה קלה... אנו צריכים להסתכל על מה שיש לנו, אבל כאן יש סיכון - אנו יכולים בטעות להתרכז רק במה שאין לנו. זה מאוד מדכא, לחשוב למה לחברים יש במה שאין לנו? למה הם מצליחים ואנחנו לא? זה לא פיר! באיזה עולם נוראי ואפל אנו חיים?!...

נביא סיפור שממחיש היטב נקודה זו: זהו סיפור על אדם שיוצא לפיקניק ביום קיץ בהיר ומבלה בנעימים עם חבריו ומשפחתו. הטיול מדהים! שקיעה מקסימה! אווירה נהדרת! עד שהוא פותח את תיק האוכל ומגלה ש - אין קטשופ!!! זהו! היום שלו הרוס! לפתע - לא רק שהוא לא מסוגל לאכול את הנקניקיה שלו, אלא שהיום כולו נהרס...

איך ניתן בכלל לחשוב על "הכרת הטוב" לקב"ה, אם אנו לא שמים אל ליבנו שטוב לנו? על מה נכיר טובה?! על מה נאמר "מודה אני לפניך... שהחזרת בי נשמתי בחמלה?" עלינו לשנות את כיוון המחשבה והכרת הטוב שבנו: חשיבה - להבין שהקב"ה חפץ אך ורק

בטובתנו! הכרת הטוב - לדעת לומר תודה ולפרסם את הטובה שה' עשה לנו ברבים כמו בקורבן תודה...

שבת שלום ומבורך

"...צו את בני ישראל"

אין צו אלא לשון זירוז: רש"י
אמר רב אושעיה: "ושמרתם את המצות" אל תקרי מצות אלא את המצוות... היזהר... שאם באה לידך מצווה אל תחמיצנה

מה הקשר בין המצות למצוות?
ועוד אם אדם אופה מצה ב-18 דקות קיים מצווה ואם הוסיף הוא דקה אחת בלי כוונה - אוכל חמץ וחייב כרת הייתכן?!

ילקוט שמעוני מביא: **משל למה הדבר דומה**

לקברניט של ספינה שרואה אחד שנפל למים וכדי להצילו זורק לו חבל ואומר לו: בחבל הזה תלויים החיים שלך אם אתה עוזב אותו אתה מת אבל אם תאחוז בו הרי את חיך... אתה מציל

הנמשל ברור

הקב"ה שולח אותנו אל העולם הזה - ים סוער... ואומר לנו תחזיקו במצוות תינצלו!!
אם תעזבו אותם הרי שכרתם את עצמכם מן העולם
"ואתם הדבקים בה' א-לוהכם חיים כולכם היום"
אדם שדבק במצוות חי ואילו אחד שעזב אותם הוא מכרית את עצמו.

המצה היא הסמל למצוות בעניין של זריזות וההבדל בין הזריז למתעכב הזריזות אל מול העצלות....

ישנה מימרא מפורסמת: בזמן מתן תורה הקב"ה כפה עליהם הר כגיגית ואמר להם:
"אם מקבלים אתם את התורה מוטב. ואם לאו שם תהא קבורתכם"

שואל הרב שמואלביץ

למה אמר הקב"ה "כאן תהא קבורתכם" : היה לו לומר שם תהא קבורתכם!
תירץ הרב.. זה הקבר של הבן אדם "שם"

למה הדבר דומה משל

אדם שלא הולך לו בכתה א' אומר לא נורא אני בכיתה ג' ילמד. הוא לא לומד וסומך על כיתה ו' שם הוא ילמד זה חובה לפני ישיבה קטנה... הוא לא לומד ואבא שלו רץ לתת הוראות קבע לישיבה והם מקבלים אותו. כעת אין חוכמות צריכים ללמוד... הוא לא לומד.

האבא כבר מפעיל קשרים לשיבה גדולה והוא מתקבל... הוא כבר ילמד לפני החתונה... וזה לא קורה

מזווגים לו אישה לפי מעשיו... והוא מחליט להתחיל ללמוד ברצינות. עול הפרנסה משכיח את הכרח החינוך לילדים וגם בגילאי האמצע של החיים הוא לא לומד.

הוא מזדקן ויוצא לפנסיה - אין עול של הפרנסה אבל אין לו ראש כבר ללמוד הוא מעדיף לשבת עם הפנסיונרים במועדון הגמלאים... ושוב הוא לא לומד.

הוא כבר סיעודי מובל עם כיסא גלגלים ע"י פיליפיני - עובד זר. וכבר מאוחר גם אם ילך לשיעור תורה הגוי יבין יותר ממנו... ושוב הוא לא לומד.

ואז מגיע הרגע בו הוא נופח את נשמתו והוא מובל באמבולנס פרטי אל החברה... קדישא לקבורה...

זהו מה שאמר הקב"ה לבני ישראל
"אם מקבלים אתם את התורה מוטב. ואם לאו שם תהא קבורתכם"
 אז ל"ע שם... שם תדעו שאם תאמרו ללימוד התורה: "לא כעת... אח"כ... לא כאן אלא
"שם תהא קבורתכם"

הדחייה והעצלות תביא אתכם למצב שבזמן הקבורה תהיו בדיוק באותה הנקודה... שדחיתם את לימוד התורה

נעמי אומרת לרות שלא תדאג מבעוד הוא צדיק וכך דרכם של צדיקים היא זריזות במצוות: "כי לא ישקוט האיש עד עם כילה את הדבר היום" שיגמור את המצווה היום וכך היה... חז"ל אומרים שהקימו בית באותו היום ובעז מת באותו היום. רואים מהו האסון של עצלות... שאילו היה דוחה ביום אחד היה מפסיד את שושלת בית דוד שתצא ממנו...

זאת תורת העולה היא עולה (ו,ב) (הרב יעקב חזן)

ב"אוצר המדרשים" (עמוד רכ"ב) מובאים דברי חז"ל על קורבן עולה, עליו אומר הקדוש ברוך הוא: רצוני שלא יזוז מן המזבח מפני שקורבן זה חביב עלי מכל הקורבנות!

למה הדבר דומה? למלך שהייתה לו שמחה, והיו אריסים ובני ביתו ואוהביו מביאים לו מתנות והיה המלך מקלם. הגיע אדם ובידיו סל מלא פירות יפים. שאל אותו המלך: מי אתה? אני - ענה האיש - אריסו של המלך! אני מטפל בפרדסי המלך והבאתי דורון מפירות ההדר המתוקים הגדלים שם. אחריו הגיע אחר ובידיו טלה רך. מי אתה? - שאל אותו המלך. אני - השיב האיש - הממונה על עדרי צאן המלך והבאתי דורון למלך מהוולדות החדשים שהמליטו הצאן. בא אחד ובידיו מתנה למלך. מי אתה? - שאלו המלך - האם גם אתה עובד בשירותי? אני אינני עובד עבור המלך - השיב האיש - לא אלא

שהבאתי מתנה כדי לכבד את המלך! לשם כך באתי. דורון שהביא זה - אמר המלך - לא יהא זז משולחני!

אדוני המלך - שאל אחד השרים המקורבים - מפני מה חיבבת דורון זה יותר מכל הדורונות? כל אלו שהביאו דורונות - ענה המלך - הם חייבים לי וחייבים בכבודי, אבל זה שאיננו אריסי ולא בן ביתי אלא כיבדני חנינם, דורון זה חביב עלי מכולם! כך אם חטא אדם מביא קורבן חטאת, ואם אשם מביא קורבן אשם, אבל העולה נדבה היא, לפיכך חביבה היא לפני הקדוש ברוך הוא יותר מכל הקורבנות.

צו את אהרן (ו, ב)

אין צו אלא לשון זרוז מיד ולדורות (רש"י)

אומר ה"ילקוט הגרשני": אדם המצווה ועושה גדול יותר מזה שאינו מצווה ועושה, וזאת בג' דברים:

א. יש לו יצר הרע שמסית אותו לא לעשות, וכשאדם מתנדב ואינו מצווה אין לו את אותו יצר הרע.

ב. אדם שאינו מצווה יכול לעשות את המצווה גם בזמן מאחר יותר, אין לו הכרח לעשותה דווקא מיד. לא כן המצווה ועושה, שחייב לעשות את המצווה עד זמן מסוים, כגון בקריאת שמע או באכילת אפיקומן, שחייב להזדרז לקיימן קדם שיעבור זמנו.

ג. כשאדם אינו מצווה והתנדב לעשות את המצווה, זו התנדבות שלו בלבד, ואלו בניו אינם מחויבים באותה מצווה. לא כן המצווה ועושה, שגם בניו חייבים בקיום אותה מצווה.

זהו שכתב רש"י על דברי הכתוב "צו את בני ישראל" - "אין צו אלא לשון זרוז" - מכיוון שיש למצווה יצר הרע, צריכים לזרז אותו. "מיד" - עליו לעשות את המצווה בזמנה, לא להמתין. ודבר שלישי - "לדורות". שלשת הדברים הללו כלולים במלה "צו".

וְלִבְשׁ הַכֹּהֵן מְדוּ בַד (ו, ג) (מרכבות ארגמן' דף שח).

כל אחד מישראל יקרא "פֶּהֶן" ככתוב (שמות יט, ו): "וְאֶתֶם תְּהִיּוּ לִי מִמְּלַכְתּוֹ פְּהֵינִים", ועל כל אדם מישראל לעבוד על עצמו שעיקר מידותיו יהיו ביישנות ודבקות בבורא, כי מי מתבייש לא במהרה הוא חוטא (נדרים כ), ומי שדבק בבורא כל ענייני העולם בטלים ממנו (ע' זוהר תרומה קלד, ובמתוק מדבש ח"ז דף קג-ד) ולזה רמז: וְלִבְשׁ הַפֶּהֶן הוא היהודי מדו המידות העיקריות שלו יהיו בַד ר"ת: בושה דבקות.

“והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה” (ו, ד) (בית ומנוחה)

אל ראש ישיבת טלז רבי חיים מרדכי כ”ץ - הגיעו זוג בבעיות שלום בית, אחד מן הדברים היה, שהאישה ביקשה מהבעל שבדרך שהולך לישיבה יפנה האשפה מהבית וישפכה, והבעל טען שהוא בן תורה, ולא יאה לבן תורה להתעסק בזה, פסק הרב שאכן לא מתאים לבעל בן תורה לפנות אשפה. אולם למחרת בבוקר הגיע ראש ישיבת טלז לביתם ואמר אולי צריך לפנות אשפה מהבית אני לא בן תורה ולי נאה וראוי לשפוך האשפה ...

החתם סופר העיר שבכל פרשת ויקרא לא נזכר שמו של אהרן לבד, אלא “בני אהרן” רק בפרשת הוצאת הדשן נאמר “צו את אהרן”, כי הוצאת הדשן נראית כעבודה בזויה ועבודת השמשים, לכן אמרה תורה שעבודה שעל פי ציווי ד’ אין הבדל מה היא העבודה, ועוד יותר מזה ככל שנראה עבודה בזויה, אהרן לבד צריך לעשותה, וכמו שכתב בחובת הלבבות (שער הכניעה פ”ו) שהוצאת הדשן מביא שישפיל עצמו ויסיר הגבהת לבו.

“אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה” (ו’ ו’) (הגאון רבי חיים מוולוז’ין זצ”ל)

המשנה במסכת אבות מונה את הניסים שהיו בבית המקדש: “עשרה ניסים נעשו לאבותינו בבית המקדש וכו’ לא כבו גשמים אש של עצי המערכה”.

שאל הגאון רבי חיים מוולוז’ין זצ”ל:

לכאורה צריך להבין, מדוע היה צריך לעשות נס כזה - שלא יכבו הגשמים את האש שהוא נס שלא בדרך הטבע מדוע לא נעשה נס שלא ירדו כלל גשמים במקום המקדש?!

אלא השיב רבי חיים:

הדבר בא ללמדנו את ההנהגה הרצויה שלא ייטוש האדם את מקומו בעבודת המקדש ולימוד התורה בשום מצב אף אם יש לו עיכובים מכל סיבה שהיא שהרי רוב העולם מבקשים להצדיק את העדר תלמודם בתירוץ של טרדות שונות ומשונות המפריעות להם. לא נוכל לכתוב את כל התירוצים שיש לבני האדם כסיבה לשאלה: “למה אתה לא לומד”? ...

מלמדת אותנו התורה שכמו באש המערכה שאף כאשר ירד עליה גשם הקב”ה סייע שלא תהיה שום הפרעה ולא כיבו הגשמים את האש, כך כל מי שמוסר עצמו על לימוד תורה, הקב”ה יסייעו שעניינים גשמיים לא יפריעו לו כלל וכלל!

רק צריך רצון אמתי לשמור את האש שלא תיכבה...

אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה (ו,ו) (הרב נתי)

התורה הקדושה נמשלה לאש תמיד, אשר כל העוסקים בה בהתמדה שומרים הם עליה שלא תכבה...

התפילה גם היא משולה לאש קודש. כאשר האדם מבקש ומתחנן בתפילתו, זוכה ושערי תורה נפתחים בפניו ויכול הוא לעסוק בה בהתמדה.

בעיר אחת חי צורף אומן מומחה שנודע לשם ולתהילה כבעל מלאכה נפלא בשיבוץ אבני חן. מכל רחבי המדינה היו שרים ורוזנים שולחים אליו אבנים טובות ומרגליות והלה היה משבץ אותן על מקומן בתכשיטים ובכתרים במומחיות רבה והייתה פרנסתו ברווח.

פעם אחת אירע והאיש נפצע ושבר את ידו. שוב לא היה יכול לעסוק במלאכת הצורפות על כן פנה לקבץ נדבות ... הדבר אינו יאה לך ואינו לפי כבודך – אמרו לו מקורביו – צורף אומן כמוך, שמלכים ורוזנים היו משחרים לפתחך השכם והערב, וכעת אתה פושט יד...?! ומה אעשה? – קונן האיש – והרי ידי נשברה ושוב איני יכול לעסוק באומנותי כבתחילה!

כן הוא גם הנמשל – אמר המגיד מדובנא – חובה על אדם לעסוק כל ימיו במלאכת הקודש של לימוד התורה וקיום המצוות, ואל לו לאדם להתרפות בכך, אלא שפעמים היצר הרע משיא לו עצה שאינה הוגנת ומסית אותו לדברי הבל על כן אל ישעה ליבו לכך אלא יישא כפיו בתפילה, יבקש רחמים מהרופא לשבורי לב ויתחנן: לב טהור ברא לי א-לוקים ורוח נכון חדש בקרבי!

”אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה”ו’

התורה הקדושה נמשלה לאש תמיד. אשר כל העוסקים בה - בהתמדתם, שומרים הם... שלא תכבה,

מסופר על הגאון הצדיק רבי אליהו לואפיאן שבסוף ימיו, גם כאשר היה זקן וחולה הוא היה קם באישון ליל כדי לעסוק בתורה עד זמן תפילת שחרית. המשיך במנהגו אותו

רבינו! - אמרו לו תלמידיו - "מדוע הרב קם כל כך מוקדם? והרי אינך בקו הבריאות ובפרט שהרב אינו צעיר לימים? הרב ימשיך לישון עוד קצת !!! השיב להם הרב: "דווקא מפני כך עלי להקדים ולקום מוקדם! שהרי עוד מעט אצטרך לתת דין וחשבון בבית דין של מעלה. יביאו שולחן ארוך ונראה האם כדברייך כן הוא! ויבדקו מה כתוב בסעיף הראשון

”יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו, שיהא הוא מעורר השחר”

ומה אתם רוצים? שכבר בסעיף הראשון אכשל.

תפיני מנחת פתים (ויד) (הרב ראובן שמעוני)

יסוד גדול וחשוב מלמדת אותנו התורה ביחס לעני – מידת הרחמים.

מסביר רבי אהרון בקשט זצ"ל ודבריו מובאים בספר "דרכי מוסר": התורה ציוותה אותנו "פתות אותה פתים" – פתיתה זו נועדה שתיראה כאילו היא מכילה כמות גדולה. כאשר העשיר מביא קרבנו, והקרבן הוא שור, אזי בגלל גודלו לוקח זמן רב עד שנשרף. עובדה זו הייתה גורמת לעני חלישות הדעת. באה התורה וחסה על כבודו של העני ולכן אמרו: "לא יבדיל", שיישרף יחד עם הנוצות וכתוצאה מכך תימשך שריפת קרבנו זמן רב יותר ולעני תהיה נחת רוח.

אנו רואים עד כמה התורה רוצה להרים את רוחו של העני שלא יהיה כל כך שבור ונכנע – ולהיפך מצד השני רואים איך שהתורה דואגת שהעשיר לא יתגאה בעושרו, כי תועבת ה' כל גבה לבב.

לא אחת אנו רואים כי מקבצי הנדבות או האנשים הנחשבים כעניים, מלבוסם, התנהגותם ואף דיבורם מעידים עליהם כי מצבם הכלכלי אינו שפיר, ולא רק זאת אלא הם אף מרגישים עצמם נחותים כלפי אחרים וזאת בגלל דלותם. וכל מי שמסייע ביד העני, אם זה בהלוואה למשל, על כך אומר דוד המלך: "מלוה ה' חונן דל". אדם המלווה לעני נחשב כמלווה להקב"ה.

נתאר לעצמנו שהגיע עשיר גדול ונתקע ללא מזומנים ומבקש מאתנו הלוואה לזמן קצר והוא מבטיח כי תוך תקופה קצרה הוא יחזיר לנו פי כמה, מי יהסס לתת? להיפך, רבים ירצו לזכות בנתינה זו ק"ו כאשר מלך מלכי המלכים מבקש שנסייע לעני כדי שלא ירגיש שפל או בזוי, כי כאשר העני מתבזה יש פגיעה ביציר כפיו של הקב"ה. על השכר שיכולים לזכות בו בעבור נתינת צדקה ועידוד לעני נלמד מהמעשה הבא:

מעשה בעשיר מופלג בתורה, בחוכמה ובמידות טובות, אך רק בדבר אחד לא דקדק: בזמן שהיה עורך סעודה והיה מזמין לסעודתו אורחים, היה מזמין רק עשירים ואנשים מכובדים, רבנים ותלמידי – חכמים אולם אורחים עניים לא הזמין. לא מרוע לב עשה זאת, אלא פשוט מאוד הוא לא אהב שבמחיצתו יהיו עניים.

לאותו עשיר הייתה בת יחידה, חכמה, נבונה ויפה להפליא. הבת הנזכרת הגיעה זמנה להינשא, ומיד קפצו השדכנים והציעו בני טובים לבחורה. מצאה חן בעיניה אחת ההצעות, הזוג הסכים להינשא, וקבעו מועד לנישואים. השמחה והאושר שררו בבית העשיר וכל העיר ציפתה בכיליון עיניים ליום החופה ביודעם שתהא חתונה מכובדת

והעיקר מלאת מעדנים... ובהגיע יום החופה כולם היו שמחים וקהל גדול השתתף בחתונה. ברם, השמחה נקטעה בהלם גדול: הורי החתן והכלה באו לדירת הזוג הטרי למחרת בבוקר לראות מה שלומם והנה החתן, בר מינן, מוטל במיטתו ללא רוח חיים! שמחתם נהפכה לאבל ויגון ותהום כל העיר והכלה שנהפכה לאלמנה הייתה בצער עמוק.

לא ארכו הימים ודיברו על לב האלמנה שתינשא כי עודנה צעירה ואכן היא נישאה שוב, אך שוב – החתן השני גם הוא נפטר לפתע למחרת הנישואין וגם בחתונתה השלישית נפטר החתן..

העלמה החכמה והנבונה אמרה: "אני אשאר אלמנה ואיני רוצה עוד להתחתן! מספיק שלושה חתנים קברתי. אינני יודעת בשל מי כל זה, ומה הוא העוון שבידינו או גלגול הוא". למרות המקרים המדהימים באו כמה חתנים וביקשו את ידה אך היא בשום פנים ואופן לא הסכימה להצעות שידוכים עוד.

העשיר, אבי האלמנה "הקטלנית", היה לו אח עני מאוד שגר במדינה אחרת. מצבו היה קשה מאוד ולו עשרה בנים. כל יום היה יוצא הוא ובנו הבכור ליער והיה חוטב עצים ומביאם לעיר ומוכרם בפרוטות ובכסף שקיבל עבורם פרנס את בני ביתו בדוחק רב.

יום אחד הלכו האב ובנו ליער וחטבו עצים והביאום העירה ולא יכלו למוכרן ובאותו ערב ישנו כולם רעבים. למחרת שוב הלכו ליעד ותוך כדי העבודה הקשה האב התעלף כי נחלש מחוסר תזונה. הבן ראה את אביו המעולף, הרים את עיניו לשמים והחל לבכות בגלל מצב המשפחה ועוניים המדולדל והמדוכא. כששבה רוחו של אביו, התחנן לפניו שירשה לו לבקר אצל דודו העשיר, אולי תהיה תשועה על ידו, וה' יפתח את לבו לסייע בנדיבות לאחיו. האב לא מנע מבנו והרשה לו לנסוע בלית – ברירה.

כשהגיע הבן לדודו קיבלו אותו באהבה רבה. הדוד ואשתו שמחו מאוד לראותו. הבן ידע כבר כל המוצאות אותם עם בתם האלמנה, ובכל זאת לאחר זמן מה ביקש מדודו אם מוכן לתת לו את בקשתו, אבל שישבע לו שלא ישיב את פניו ריקם. הדוד אמר: "אחייני יקירי, תגיד מה בקשתך והנני ואמללנה". אך הבן לא אמר דבר, עד שנשבע לו הדוד.

להפתעתו ביקש הבחור את יד בתו האלמנה. הדוד ואשתו החווירו בשומעם ואמרו לו: "הננו מוכנים לעזור לך בכל מה שתרצה הן בכסף הן בכל דבר, אך עניין בתנו זה קשה. הלוא ידוע לך מה שקרה עם שלושת חתניה, שביליל חופתם הלכו לבית עולמם, ואיך נוכל לראות בך ח"ו דבר כזה? יקר אתה לנו!". אמר הבחור לדודו: "אעפ"כ אני רוצה את בתך שתינשא לי ומהשמיים ירחמו עלי וגם עליה!". מחמת שנשבע לו הדוד לא היה

יכול עוד לסרב ואמר: "אני אדבר על לב בתי ואשפיע עליה וה' הטוב בעיניו יעשה. אם מהשמיים היה הדבר, אין להחזיר".

העשיר קרא לבתו ואמר לה את בקשת בן אחיו הבכור. היא בכתה וצעקה, ואמרה: "די בשלושה שהלכו לעולמם ואיך ארצה ברעת בן דודי והוא בחור חמד נבון וחכם! אנא ה'! תהיה יד ה' בי ולא בבחורים אלה! מה חטאם?"

הבת ביקשה בתוקף מאביה לנסות שוב למנוע ממנו את בקשתו, אך אביה אמר לה: "בתי היקרה, את לא יכולה לתאר כמה דיברנו וביקשנוהו אני ואמך בעניין זה, ואמרנו לו שהנני מוכן לתת לו כסף לרוב, אך הוא השביעני לפני שיאמר לי, שלא אחזיר את פניו מבקשתו, ולא עלה על דעתי שהוא בכלל יבקש אותך" ... לבסוף נכנעה האלמנה ומסרה בידי שמים שירחמו עליו ועליה ועל הוריה הכאובים מהעבר.

הזוג התארס ונקבע זמן לנישואין. והנה, יום אחד לפני החופה נפגש החתן עם איש זקן. זה היה אליהו הנביא, זכור לטוב, שאמר לו: "שמע, בני, אתה רוצה להתחתן עם בת זוגתך? איעצך עצה אך אל תמוש מעצתי ימין ושמאל. בסעודה שתעשה לכבוד החתן והכלה, יבוא עני וישב ליד הדלת. אתה אל תתחיל לאכול עד שיבוא עני זה. אתה בעצמך תקום ותביא אותו ותושיבו על ירך בצד ימין. כך תינצל אתה ממוות בטוח! ופתאום נעלם הזקן. החתן שמר את הדברים בלבו והתכונן לחופה.

בשעת הסעודה הקרואים כולם ישבו מסובים ליד השולחנות אך ליבם על החתן ועיניהם לשמים שלא יקרה לו ח"ו כמו החתנים שקדמו לו ושפתותיהם דובבות תפילה לא-ל עליון. והנה נכנס אותו עני שתיארו אליהו הנביא זכור לטוב והתיישב ליד הדלת. מיד קם החתן וניגש אליו וביקשו שישב לידו. קודם סירב ואמר כי טוב לו פה אך החתן לא עזב את ידי העני ומשכו אליו בכוח והושיבו לידו לצד ימינו כבקשת הזקן, וכיבדו כבוד גדול. כל האורחים התפלאו על התנהגות החתן עם העני הזר ולא ידעו פשר הדבר. לאחר שגמרו הסעודה והמשתה כל אחד הלך לביתו וחשב על ההלוויה, ב"מ, שככל הנראה תיארך כבר מחר...

בעוד העני היה יושב, קם החתן ללכת לחדרו ואז פנה אליו העני ואמר לחתן: "אני שליחו של מרום ובאתי לקחת את נפשך!" החתן לא נבהל ואמר לו: "תן לי זמן שנה אחת". ענה: "לא! אין לי רשות".

"טוב, תן לי חודש אחד כדי לשמח את הכלה". ענה: "לא! אין לי רשות".

"טוב, תן לי רשות לגשת אל אשתי ואקח ממנה רשות ואפרד ממנה שלא תיבהל". אמר לו המלאך: "לזה אשא פניך כי גמלת עמי חסד. לך וחזור מהר!" הלך החתן אל הכלה

שהייתה בחדר לבדה, ממתינה לחתנה שיקיים מצוותו, ונחלי מים זולגות מעיניה ומתפללת לא-לוקים. כשבא חתנה לחדרה מיד ניגבה פניה והחזיקה אותו בכוח אך התפלאה מדוע בא לבד לחדר כי המנהג ללוותו. אמר לה החתן בשקט: "באתי לקחת רשות ממך כי באה שעתי ומלאך המוות מחכה לי. הוא אמר לי כי בא לקחת נפשי ממש עכשיו הוא נמצא בחוץ". אמרה הכלה לחתן: "אתה תישאר פה ואני אלך אליו ואדבר אתו"! ומיד הלכה אל העני, שהוא מלאך המוות, ושאלה אותו: "אתה הוא השליח שרוצה לקחת נשמת אישי?". "כן". "הלא כתוב בתורה 'כי יקח איש אישה חדשה לא יצא לצבא ולא יעבור עליו לכל דבר נקי יהיה לביתו שנה אחת ושימח את אשתו אשר לקח' והקב"ה אמת ותורתו אמת היא, ועכשיו אם תיקח את נשמת בעלי אזי תהיה התורה ח"ו פלסטר! אם תקבל את דבריי הנה מה טוב. ואם לא, בוא איתי לבית – הדין הגדול שבשמים לפני הקב"ה! שמע המלאך וענה לה: "אני עושה למען בעלך שעשה לי כבוד גדול וחסד, לזאת אשא פניך ואלך לפני הקב"ה ואמסור את דבריך". וילך המלאך לשאול מאת הקב"ה, ובהרף עין חזר בשמחה ובישר אותם שהקב"ה ויתר לחתן והחזיר את חייו עבור גמילות חסד שעשה עם העני. ומנגד – בבית הורי הכלה הסתובבו שם כל הלילה במתח, וכשהיו שומעים את קולם ושמחתם, היו מלאים שמחה אך שמחתם הייתה מהולה ביגון כי לא ידעו מה יהיה עד הבוקר.

מיד בזריחת החמה נכנסו לחדר הורי הכלה וכשראו את שניהם בריאים ושמחים לא היה גבול לשמחתם. מיד פשטה הידיעה על הנס שקרה להם, והודיעו ברבים כי גמילות חסד היא שהצילה אותו.

מכאן נלמד על החשיבות הגדולה בעשיית חסד עם העני. על כך נאמר במשנה: "אלו דברים שאין להם שיעור... גמילות חסידים". העני שבדרך כלל מתבייש במצבו ובדרך כלל פניו נפולות, על כן חלה עלינו חובה כפולה ומכופלת בהתייחסותנו אליו.

ה"חפץ חיים" זצ"ל בספרו "אהבת חסד" מעיר עפ"י השו"ע, שצריך להיזהר לתת את הצדקה בסבר פנים יפות ולא בפנים זועמות. כן הדין לעניין הלוואה. צריך שלא להנהיג בו מנהג ביזיון חלילה אלא ילוונו בסבר פנים יפות. וכאשר האדם מסייע לעני ומאיר לו פנים – בגלל הדבר הזה יברך ה' א-לוקיך.

"והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל" (ז', ט')

מסופר להרב בעל התניא, שא' מן הנכנסים והבאים אליו התחיל להתחבר עם המשכילים. הזמין אותו הרבי אליו, והסביר לו כי התחברות זו יכולה להשפיע עליו ולהטותו מדרך הישר.

"עלי?" - אמר האברך בשחצנות - "אי אפשר כל כך בקלות להשפיע, והא ראייה: זה מזמן רב שאני מתיידד עם החסידים וטרם נעשיתי חסיד!!".

אין זה דומה כלל - החזיר לו הרב - אצל טומאה כתיב "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל", פירוש: אפילו בנגיעה בעלמא סגי לטמא . אבל אצל קדושה כתיב "כל אשר יגע בבשרה יקדש", וחז"ל אמרו "יכול אפילו לא בלע? תלמוד לומר בבשרה - עד שיבלע". הרי שנגיעה בקדושה הוא רק מתוך בליעה לתוכו לפנימיותו, ואצלך להיפך : עם הקדושה יש לך רק נגיעה קלה, ואולם אצל הטומאות אתה בולע.

"וזאת תורת זבח השלמים" (ז' יא) (המגיד מדובנא)

במדרש מובא כי בשעה ששמעו אומות העולם את מצוות הקרבת הקורבנות באו אל בלעם ושאלו: מדוע ציווה הקב"ה לישראל שיביאו לו קורבנות, ולנו לא ציווה דבר?

השיב להם בלעם: התורה היא שלום, מי שקיבל את התורה שהן כתובין בה צריך להקריב קורבן! אתם מתחילה פסלתם אותה, ועכשיו אתם מבקשים להקריב קורבנות?! את דברי המדרש הללו הנראים לכאורה תמוהים, מבאר המגיד מדובנא על פי משל:

עני אחד היה לו אח עשיר במדינת הים שהיה שולח לו מדי חודש כסף למחיה כך נהגו זמן רב. פעם אחת הפסיק העשיר לשלוח את הכסף ועד מהרה נכנס העני לחובות כבדים מאד. כעבור שנתיים הגיע להשתתף ביריד גדול שהתקיים בעירו של אחיו העני. לפני פתיחת היריד, קפץ העשיר אל בית אחיו ואמר לו: תעשה לי בבקשה חשבון כמה אתה צריך ואתן לך כי מעל שנתיים לא שלחתי לך כלום.

שמח העני שמחה גדולה ועד מהרה פתח את פנקסיו לאחיו, שם הראה לו את החובות הרבים שהצטרפו להם יחד לסכום גדול. אתן לך את מלוא הסכום - אמר האח הטוב - אולם אבקש ממך אל נא תפריע לי במהלך היריד כי אני עסוק בעסקי מאוד על כן בתום היריד תגיע אלי ואתן לך את כל הכסף.

למחרת היום נפתח היריד והעשיר עמד בחנות ששכר ועמו מלאי גדול של בדי משי המתאימים לתיקון בדי משי יקרים. קונים רבים הצטופפו בחנותו, ואף קנו במיטב כספם. אל המקום הזדמנה אשתו של האח העני וכאשר ראתה את העשיר עומד בינות הקונים הרבים ובידיו שטרי מזומנים לא התאפקה, מיהרה לבעלה וסיפרה לו את אשר ראו עיניה.

לך לאחיק - הפצירה - ובקש ממנו את הכסף כבר עכשיו! אבל הלוא זאת ביקש ממני שאתן לו מנוחה בזמן היריד ורק לאחר מכן אפנה אליו. זאת עשה - יעצה אשתו בעורמה - לך אל חנותו ועשה עצמך בוחן בדי משי ובתוך כדי כך הזכר לו את עניין הכסף... הלך העני אל החנות והחל ממשש את בדי המשי היקרים. כאשר ראה אחיו את מעשהו הבין מיד את כוונתו על כן פנה אליו ואמר לו: מה לך שאתה ממשש את הבגדים? האם יש לך בביתך בגדי משי יקרים הטעונים תיקון? והרי אני יודע היטב שאין לך!...

כן הוא גם הנמשל: אמר המגיד שנברא העולם התקיים על גמילות חסדים ומשקיבלו ישראל את התורה היה העולם עומד על התורה ועל גמילות חסדים, ולאחר שנצטוו בני

בעבודת קורבנות העולם עומד על שלושה דברים: תורה, עבודת הקורבנות ועל גמילות חסדים! וזו הייתה טעותם של אומות העולם, שחשבו שהקרבת הקורבנות היא עניין בפני עצמו, על כן באו ושאלו מדוע לא נצטווו אף הם בהקרבת קורבנות? על כך השיב להם בלעם שהקרבת קורבנות אינן אלא שלום דהיינו: למעשה באו להשלים את מה שנחסר עד עכשיו ומשום כך רק מי שקיבל את התורה הוא רשאי להקריב קורבנות!...

פרשת זכור – אשר עשה לך עמלק (טיב המועדים)

בימי מלכות הצאר ברוסיה, נסע פעם הצאר במרכבתו כשאלפי חיילים מלווים אותו במשמר של כבוד, בדרכם הגיעו לנהר גדול שלא היה אפשר לעבור דרכו, סימן הצאר באצבעו ובתוך רגעים ספורים קפצו אלפי חיילים לתוך המים כדי שמרכבתו של הצאר תוכל לחצות את הנהר.

בשבת זו אנו קוראים לפעמים את פרשת זכור, וידוע מספרים הקדושים ש'עמלק' בגימטרייה 'ספ"ק', דהיינו שעיקר מלחמתו של עמלק היא להכניס בלבו של אדם ספקות באמונה, כי האמונה צריכה להיות חזקה כצור החלמיש, אך אם חלילה יהיה לאדם חור קטן באמונה, אז יש מקום לספקות להיכנס, ובהתחלה נכנסים ספקות קטנים כתולעת, אבל אותה תולעת נכנסת ומכרסמת עד שנעשה חור גדול, שהולך וגדל עד שהורס את כל יסודות האמונה הקדושה.

ובאמת אמונתו של יהודי צריכה להיות כל כך חזקה עד שאין שום כוח שבעולם יכול לעמוד כנגדו, וזו הסיבה שמרדכי הצדיק 'לא יכרע ולא ישתחוה' למרות שידע כי הוא מכניס את עצמו ואת כל ישראל בסכנה גדולה, אבל כשאדם מאמין בדבר בלב שלם אינו יכול לפעול בניגוד לאמונתו, ולעומת זאת כאשר הוא נצרך למסור את נפשו, הרי זה פשוט וברור עבורו, ובקלות הוא קופץ למים, כי על זה הוא חושב ו'מתאמן' כל יום בקריאת שמע, למסור את נפשו למען קדושת שמו יתברך. אבל אם ח"ו יש לאדם ספקות באמונה, אינו קופץ למים. כי אדם מוסר את נפשו רק על מה שהוא מאמין בלב שלם, וזו היא מלחמת עמלק, 'מלחמת הספקות', כשעמלק יצא להילחם עם ישראל דווקא כשכולם פחדו מהם, להראות שאפשר להילחם בהם. ולכן, למרות שמלחמת עמלק הייתה לכאורה מלחמה טבעית, ראו כולם שידי משה עושות מלחמה, בכוח הסתכלות עיני ישראל לאביהם שבשמים, כי זו מלחמה שתלויה באמונה.

וזה תפקידנו גם היום, להכניע את כוחו של עמלק ע"י שנחזק את האמונה בליבנו באופן שלא יהיה שום ספק ולו הקל שבקלים, ובזה נקיים בכל רגע את מצוות 'תמחה את זכר עמלק'.

השולחן העמוס בכל טוב שנערך בבית הכנסת לאחר התפילה, סיקרן את כולם. על מה השמחה הגדולה? בעל השמחה חיכה שיברכו על הכיבוד ונטל את רשות הדיבור:

"אני רוצה להודות להשם על הנס שקרה לי אמש. חציתי את הכביש במעבר חצייה מסודר, אך רכב שנכנס לצומת שלא כחוק כמעט פגע בי. ברגע האחרון הצליח הנהג לבלום וניצלתי מתאונה". הכול השתתפו בשמחתו בלב נרגש והודו לה' על חסדו הגדול.

למחרת לאחר התפילה שוב פעם נערך השולחן במיני מאכל ומשקה, היום הייתה זו סקרנות כפולה, יום אחרי יום נס מתרחש!! ולמי אירע הדבר?

יהודי ממתפללי בית הכנסת פתח בדבריו: "ברצוני להודות במעמד כולכם על הטובה שגמל לי השם יתברך. חציתי אתמול את הכביש בדרך לעבודה, כמנהגי מידי יום זה עשרים שנה. בסייעתא דשמיא חציית הכביש עברה בשלום, אבל אתמול הבנתי שלא צריכים לחכות לאסון כדי להודות על כך לבורא עולם!"

נקודה מעניינת מעלה רבי משה סופר - החתם סופר: בפרשת ויקרא נמנו כמעט כל סוגי הקרבנות, כשבהמשך החומש מפרטת התורה את דיני הקרבנות. אך למרבה הפלא, קרבן תודה - שמגיע כדי להודות על נס שהתרחש - אינו מופיע כלל בפרשת הקודמת ורק כאן בפרשת צו מונה אותו התורה. מהי סיבת הדבר?

להבנת עומק תשובתו נפתח במשלו הקצר, אך קולע, של המגיד רבי יעקב מדובנא: ראובן ושמעון היו שכנים שהתגוררו דלת מול דלת. המרחק הפיזי הקצר בין בתיהם לא רמז מאומה על השוני בין מעשיהם ומהותם. בעוד ראובן גדל במשפחה ממוצעת מבחינה כלכלית ושקד על תלמודו בכל רגע פנוי, היה שמעון בנו של עשיר העיירה ומעשיו לא הסבו נחת מרובה לאביו בלשון המעטה...

ויהי היום והוריו של ראובן ערכו סעודת הודיה לכל מכריהם, הסיבה לחגיגה הייתה משמחת ביותר: ראובן נבחן אצל רבני העיר וזכה להתעטר בתעודת רבנות. השכנים כולם נטלו חלק במאורע הגדול ואיחלו לבניהם: "הלוואי ותזכה לגדול כראובן השקדן."

שמעון בנו של העשיר, להבדיל מראובן, נתפס באחד הימים כשהוא עובר על החוק ונשפט למאסר ממושך. הוריו הגישו ערעור על גזר הדין ובסופו של דבר זוכה שמעון, או מחוסר ראיות, או מ"ראיות" שסופקו על ידי אביו מתחת לשולחן...

סעודת ההודיה שערכו הוריו של שמעון, אכן הייתה מלאה אף היא בשכנים וידידים. אך אין שום השוואה בין שמחתם של העשיר ורעייתו, לבין שמחתם של הורי ראובן. בוודאי ובוודאי שהשכנים לא חלמו לאחל לבניהם שיזכו גם הם לשמחה כזו, ביום מן הימים, כשמעון.

כעת נשוב לשאלה בה פתחנו: מדוע באמת קרבן תודה אינו מופיע בפרשת ויקרא בה התורה מדברת לכלל ישראל, ונדחה רק לפרשת צו שבה מתייחד הדיבור בעיקר לכוהנים? מבאר החתם סופר: יש המודה להשם רק לאחר שניצל ממוות או מגורל רע כזה או אחר. אבל הפיקח שעיניו בראשו, יודע שצריכים אנו להודות גם על ניסים שבעינינו נראים כטבע מוחלט. כאותו אחד שהבין, שגם כשעוברים את הכביש כחוק במשך עשרים שנה, אין זו תעודת ביטוח שלא יקרה אסון.

על כך אנו מודים שלוש פעמים ביום: "על ניסוך שבכל יום עימנו", רק שאיננו שמים לב שזהו נס. מיהו זה שזוכה להודות בסתם יום של חול? יהודי שמבין שהכול מושגח לפרטי פרטים, ויודע שרק חסדי הא-ל מצילים אותו בכל שעה מתאונות ופגעים.

לכן את קרבן התודה הותירה התורה לפרשת צו שבה התייחד הדיבור לכוהנים – עובדי ה', ואמרה: "אם על תודה יקריבנו". דהיינו: כל יהודי מבין שצריכים להודות על נס גלוי. אך כיון שאתה רואה כל רגע בחיים כנס, במידה ויקרה לך נס גלוי מחוץ לדרך הטבע, תביא קרבן תודה מיוחד עבורו. בשונה מיהודי שמביא קרבן תודה רק כשהוא ניצל מפגע.

בהגיענו בסיום ההגדה לפסקה: "לפיכך אנחנו חייבים להודות ולהלל... למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הניסים האלו", נזכור היטב: ביציאת מצרים הודו אבותינו על שינוי הטבע והיציאה משעבוד לחירות. אם הגענו להבנה מחודשת שכל רגע של קיום הוא נס עבורנו, חובה כפולה עלינו להודות עליו לבורא, שכן נחסך מאתנו הצורך לחוות צער או קושי כדי שנשכיל להודות.

אם על תודה יקריבנו (ז,יב) (הרב בנימין אסולין)

ידוע היה שבדרך כלל נמנע רבי ישראל מאיר הכהן מראדין, בעל ה"חפץ חיים", לתת ברכות. מסרב היה בתואנות שונות. שונה הדבר היה במקרים בהם הרגיש ה"חפץ חיים" רגש של "הכרת הטוב" למאן דהוא, או אז היה מברכו מכל הלב וברכותיו של הצדיק נתקיימו במלואן.

סיפר לי אחד מאחרוני הישיבה בראדין, רבי יהושע לוי, שכאשר הגיע ה"חפץ חיים" לכנסיה הגדולה שהתקיימה בווינה בחודש אלול של שנת תרפ"ג, נדחקו הציבור לחזות בבואו

של קדוש ישראל עד כדי כך שה"חפץ חיים" לא היה יכול להיכנס לאולם מחמת הצפיפות והדוחק. אחי הגדול – סיפר רבי יהושע – היה בחור גדול וחזק והוא סייע ותמך ביד ה"חפץ חיים" בין ההמון עד שהכניסו אל האולם. פנה החפץ חיים" אליו וברכו בקול: הקדוש ברוך הוא יעזור שתאריך ימים ושנים! ואכן – סיפר רבי יהושע – מכח ברכתו של הצדיק, אחי האריך ימים עד גיל מאה ושש שנים!

בשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בוקר (ז,טו)

אדם מביא קרבן תודה כהודאה על נס שנעשה לו, כגון: יורדי הים, הולכי מדברות, חבושי בית האסורים וחולה שנתרפא, שהם צריכים להודות שכתוב בהן (תהילים פרק ק"ז, כ"א-כ"ב) "יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם ויזבחו זבחי תודה".

יש להבין – שאל הצדיק רבי אברהם מרדכי אלטר מגור, בעל ה"אמרי אמת" – הרי התודה היא קורבן שלמים ודינם של קורבנות השלמים שהם נאכלים בשני ימים ולילה אחד, ומדוע נשתנה דינו של קורבן תודה להיאכל רק ליום אחד? אלא – השיב הרבי – התודה כאמור באה על ניסים חדשים, חלקו גלויים ורובם נסתרים, אם כן איך ניתן לאכול מקרבן תודה שבא כהודאה על הנס של אתמול על חשבון הנס של היום...?!

"לא יחשב לו - פגול יהיה" (ז' יח)

בשולחן ערוך מובא שהתפילה היא במקום הקורבנות, ולכן צריך להיזהר שתהא דוגמת הקורבנות בכוונה, ולא יערב בה מחשבה אחרת כמו מחשבה שפוסלת בקדשים!

תפילה ללא כוונה: היא משולה לסבל בעל גוף בריא וחזק שעשה שותפות עם בחור ישיבה. וכך סוכם: הסבל יעבוד וייתן חצי משכרו לבחור הישיבה ואילו בחור הישיבה נותן חצי משכרו בלימוד תורה לסבל (כמו יששכר וזבולון)...

לאחר זמן פנה הסבל לבחור הישיבה ואמר: "תראה - לא מתאים לי, אני רוצה לשנות את תנאי השותפות, מהיום אני אשב ואלמד ואילו אתה תישא חפצים ותעבירם ממקום למקום"... בלית בררה, יצא הבחור העדין והצנום אל העיר לשאת משאות ואילו הסבל ישב ובהה בגמרא. משותפות כזו - אין לצפות לרווחים נאים ...

כן גם הוא: הנמשל

אצל היהודים יש שותפות מלאה עם הגוף והנפש הגוף מקיים את הנפש בגשמיות, ואילו הנפש תורמת את חלקה ברוחניות לגוף. אולם לצערנו יש אנשים שמחליפים את השותפות: הגוף זה אחראי לרוחניות משום כך באמצע התפילה מתנענע הגוף ללא כל כוונה ומחשבה, וכנגד זה הנפש היא האחראית על הגשמיות, משום כך מרחפות המחשבות אל על או במצב הטוב אל השוק והפרנסה...

לא יחשב לו פגול יהיה (ז,יח)

בשולחן ערוך (אורח חיים סימן צ"ח סעיף ד') מובא שהתפילה היא במקום הקורבנות, ולכך צריך להיזהר שתהא דוגמת הקרבן בכוונה, ולא יערב בבה מחשבה אחרת, כמו מחשבה שפוסלת בקדשים!

על עניין הכוונה הראויה בתפילה אמר המגיד מדובנא משל נפלא: אדם אחד זקוק היה לטובה מאת חברו, שהיה מקורב למלכות, שידבר עליו טובות לשלטון. לשם כך הטריח עצמו ונסע אל ביתו שם חיכה כשעה עד שהלה ישוב מעסקיו, כאשר הגיע ביקש בתחנונים כי ימלא את משאלתו והסביר וחזר והסביר את חשיבות הדבר עבורו. לבסוף, כאשר הסכים הידיד לבקשה, הודה האיש למיטיבו בהתרגשות רבה ונפרד ממנו לשלום. ואכן עשה הידיד את המתבקש ממנו והיטיב עם ידידו משכבר.

כעבור זמן שוב הלך אותו מקורב למלכות ברחוב העיר ופגש במכר ותיק. אנא עשה נא לי טובה – אמר המכר – דבר עלי לשלטון בעניין פלוני. הסכים האיש, אולם הדבר נשכח מליבו ולא עשה את המבוקש ממנו.

ההבדל בין שני המקרים – אמר המגיד מדובנא – כח הראשון הטריח עצמו מרחק רב ולא חסך כל מאמץ, וגם כאשר גילה כי הלה אינו בביתו המתין לבואו. ואילו השני פגש בו במקרה ולא הראה כל סימן למאמץ מיוחד, משום כך גם אותו מקורב למלכות לא עשה כל מאמץ.

כן הוא גם הנמשל – אמר המגיד מדובנא – כאשר אנו מתאמצים בתפילה שונה הדבר בתכלית מאשר אם אנו מתפללים כמצוות אנשים מלומדה...

זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים (ז,לז) (הרב ראובן שמעוני)

ה"חפץ חיים", מעורר היה תמיד בדבר הצורך הגדול שיש לכל בן תורה לקבוע לעצמו זמן מסוים ללימוד ענייני קדושים.

את דבריו המתיק משל: בעת שנערכת חתונה, לפני החופה טרודים כל המחותרים בשמחת הנישואין, כולם מסבבים את הכלה ושמחים עמה. קשה עד מאוד להוציא את הכלה ממקום מושבה ולהביאה אל מתחת לחופה. דבר אחד מזרז את הכלה ושושבינותיה לצאת אל החופה, כאשר מגיע מאן דהוא ומכריז בקול: החתן עומד כבר תחת החופה וממתין לכלה!

כן בעניינינו אם אנחנו מוכנים בידיעת סדר הקורבנות, אז יש לסנגור של ישראל מה

להמליץ לפני אבינו שבשמים והוא טוען לפנינו: הלא בניך מוכנים בידיעות התורה של הקורבנות ועומדים ומצפים רק לך! חושה נא לגאלם ושלח משיח צדקך!

"וַיִּקְדַּשׁ אֶתְּם" (ויקרא ח י).

פרשיות ("צו" פרשתנו "ושמיני", חוזרות לסיום בניית המשכן ולשלבי הקמתו.)

בעולם המודרני, עם סיום בניית והרכבת מכשיר כלשהו, אנו עורכים בדיקות איכות ובסימון נותנים לו תעודת איכות או תג שמישות. בהמשך הוא נרשם ב"מלאי", " מסומן וממוספר ונכנסת לשירות ולתפקוד מלא. בעולם הרוח, אין בכך די ולכן כלי המשכן נמשחו בזה אחר זה "בשמן המשחה" ובכך קבלו מעמד רוחני ככתוב: "...וַיִּקְדַּשׁ אֶתְּם" (ויקרא ח י.) אולם רק לאחר שכל הכלים נמשחו, ירדה הקדושה על כולם יחד, בבחינת " וַיִּקְדַּשׁ אֶתְּם - " יחד (ספרי, נשא). ללמדך שהמשכן בכללותו מהווה רעיון אחד. הרעיון הכולל הוא זה שנותן לכל את חלק משמעותו ומהותו. השלם זקוק לכל חלק והחלק זקוק לשלם (על פי ר"רש הירש במדבר א ז).

דברים אלה, מעניקים לנו נקודת מבט מעניינת, על הקשר בין הפרט לחברה ובין האדם לאומתו מה שעושה אותנו לאומה זו השליחות והתפקיד שלנו: "וְאֵתְּם תְּהִי לִי מִמְּלֶכֶת כְּהֹנִים וְגוֹי קְדוֹשׁ" (שמות ו יט). עם שלא מחפש את הכוח והעושר, אלא את חיי הרוח. וכשם שהכהן מוביל את חיי הרוח בעם, כך עם ישראל התמנה להיות סמל ודוגמה ולהוביל את חיי הרוח באומות כולן " (רש הירש, שם), גם כאן, השלם זקוק לכל אחד ואחד. וכל פרט זקוק לשלם. ולכן, האומה, היא זו שנותנת לכל את פרט משמעותו ומהותו. ומאיך, הפרט הוא זה שמיישם את הדברים בשטח ...

בעוד מספר שבועות נסב כולנו לשולחן הסדר, בלילה המבטא יותר מכל את החיבור של הפרט אל העם, אל ההיסטוריה ואל המורשת שלו וגם אל העם החברה והמשפחה. לילה בו כל אב מקיים עם בניו ומשפחתו את מצוות "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ..." (שמות ח יג) ומעביר הלאה את סוד הקיום היהודי הרוחני מדור לדור. לילה בו קורבן פסח איחד כל בית ומשפחה עם השכנים יחד לחבורה אחת, המקריבה ואוכלת יחד את הקורבן. לילה בו המעמד של הקרבת הקורבן, איחד את כל " קָהֵל עֲדַת יִשְׂרָאֵל ", " יחד (שמות ו יב). לילה בו אנו עומדים ומכריזים גם כיום על הקשר שלנו עם הדורות הקודמים ואומרים: "לֹא אֶת אֲבוֹתֵינוּ בְּלֶבֶד גָּאֵל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲלֵא אֶף אוֹתָנוּ גָּאֵל עִמָּהֶם, שְׁנֶאֱמַר; " וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשֵּׁם " (... דברים ו כג) מתוך ההגדה.

גאולת מצרים לא הייתה מאורע מקומי או פרטי. היא הייתה ותהיה גאולה לעם ולדורות. אנחנו כיום, אנשים בני חורין, כי אבותינו נגאלו ממצרים. ולכן, " אֶף אוֹתָנוּ גָּאֵל (הקב"ה) עִמָּהֶם. וממילא, עלינו לראות את עצמנו ולהראות את עצמנו, כאילו עתה יצאנו מן השעבוד ונגאלנו ממצרים " כאילו אתה בעצמך היית עבד ויצאת לחירות ונפדית" (רמב"ם הלכות חמץ ומצה ו ז).

וישחט (ח, כג). (מעשי לובלין)

"וישחט, הנגינה שלו לשלשלת, שהוא מסלסל בנגינתו, ומכאן כנראה הרמז למנהג, שעל פי רוב השוחט הוא גם חזן. בסטופניץ היה חזן ר' מרדכי, אחיו של ר' מאיר מאפטא, והיה מקורב ל"חוזה מלובלין". פעם שאל אותו "החוזה": ר' מרדכי! מדוע שגור בפי העולם שחזן הוא פתי, אמר לו ר' מרדכי: אמרו חז"ל במסכת סוטה (דף לב, ב) אמר ר' יוחנן משום רשב"י: מפני מה תיקנו תפילה בלחש, כדי שלא לבייש את עוברי עבירה המתוודים בתפילתם על עבירות שבידם, שהרי לא חילק הכתוב מקום בין קורבן חטאת לעולה. ופרש רש"י: שהרי לא קבע לשחיטת חטאת הקום בפני עצמו, כדי שלא יבינו שהוא חטאת והתבייש. לכן תיקנו תפילה בלחש שלא לבייש את אלה שמתוודים בשעת תפילתם, ובא החזן ואומר בקול רם מה שאומרים הכול בלחש ולכן הוא שוטה.

והנותר בבשר ובלחם באש תשרפו (ח, לב). (עלינו לשבח)

בשרפת הנותר יש הוראה ברורה לאדם כיצד עליו להתנהג בימי חייו בכל מה שקשור לביטחון בה'. האדם, הרואה שהקדוש ברוך הוא צווה לכלות בכליון גמור את בשר הקדש שעברה שעתו, ואסר את הנאתו בתכלית האסור, צריך ללמוד מכך פרק מוסר: שעליו לבטח בה' שבוודאי ייתן לו בשר אחר תמורתו, ולא ידאג ממאומה בכל אשר יעבר עליו.

אחת התקופות בחיים, שבה צריך להתחזק ביותר בענייני הביטחון – היא תקופת השידוכין של הילדים. כמה קולמוסים נשברו כדי להוכיח, שבתקופה זו אפשר לראות את השגחת של הקדוש ברוך הוא בצורה חותכת מאד. וגם אדם שלא הרגל בכגון דא, אם רק יפתח את העיניים, יראה את ידו של בורא כל העולמות שולטת בכל.

הגיע לאוזנינו סיפור מפלא על שידוך שנעשה בין אחת ממשפחותיה העשירות ביותר של בני ברק לבין משפחה ענייה ודחוקה מאד מירושלים. מי שהתודה להבדלים התהומיים בצורת החיים של שתי המשפחות, לא היה מעלה על דעתו – ולו יהא השדכן היצירתי ביותר – לקשר את הקצוות ולהציע את בתו של זה לבנו של זה.

ומעשה שהיה כך היה: בנה של אותה משפחה ירושלמית, בן תורה מפלג, עמד בתחנת אוטובוסים, והבחין לפתע בתיק שחור גדול המונח בצורה מחשידה על הספסל. כיון שחשש שמא זה מטען חבלה, החליט להסתלק מן המקום. אולם לאחר מכן נזכר, שכאשר הגיע לתחנה, עדין לא היה שם התיק, ומהרגע שהגיע לשם עברו בתחנה רק יהודים חרדים. אם כן, תיק זה נשכח, מן הסתם, על ידי אחד הממתינים בתחנה. בן הישיבה נגש לתיק ופתחו, ונדהם לראות שמונחות בו עשרות חבילות של דולרים שערכן עלה לכדי עשרות אלפים. הוא המתין בתחנה שעה ארכה, כדי שאם המאבד יחזר לכאן, ישיב לו את האבדה על אתה. משלא הגיע איש, חזר לביתו, ואביו צווה על כל הילדים לתלות מודעות גדולות של "השבת אבדה" בבתי הכנסת באזור ובכל השכונות הסמוכות.

לאחר שעות ספורות, הגיע יהודי חרדי מבני ברק, שמסר סימנים מובהקים על התיק. ומה רבה הייתה שמחתו, כאשר בעל הבית הוציא מהארון את האבדה ומסרה לו. בעל הבית טרח להדגיש, שלא הוא הביא את התיק מהרחוב אלא הבן שלו, והצביע על בנו המפלג שעמד אף הוא בחדר. כבדרך אגב, ספר העשיר לבני המשפחה, שבכסף הרב שהיה בתיק התכונן ללכת לאחד הקבלנים בירושלים, במטרה לרכש דירה לבתו הנמצאת בשידוכים. הוא הודה נרגשות לכולם ויצא את הבית, כשפיו אינו פוסק למלל פסוקי הודיה והכרת הטוב לה' על השבת האבדה היקרה. עובר שבוע, והעשיר מדפק שנית על דלת בית המשפחה בירושלים. הוא לוקח את בעל הבית לאחת מפנות הבית ואומר לו כדלהלן: "כאשר חזרתי הביתה, וספרתי לרעייתי את שעבר עלי באותו היום ואת דבר אבדת הכסף, התענינה אשתי רבות על משפחתכם. עד מהרה נודע לנו, שהבן שלכם שמצא את האבדה, הוא בן ישיבה מופלג שבמופלגים והוא עונה לכל הנתונים של תלמיד חכם, כזה שחיפשנו לבתנו במשך תקופה ארכה. כיון שנודע לנו שגם הבן שלכם הגיע לפרק 'האיש מקדש', אני מעז לבוא אליך כשדכן ולהציע לכם את בתנו. הבה נפגישם יחדו ונראה אם יתאימו, ואז אפשר יהיה לעשות שידוך. וכמובן, הדירה שרכשתי השבוע בכסף שנמצא על ידי בנך תהיה שייכת לו". תוך ימים אחדים נשברה שם צלחת, במזל טוב.

ויעש אהרן ובניו את כל הדברים אשר צוה ה' ביד משה (ח,לו)

ויעש אהרן ובניו – להגיד שבחן שלא הטו ימין ושמאל (רש"י).

מהי משמעותו של שבח זה, לפיו אהרן ובניו לא נטו ימין ושמאל? וכי מדוע שיעלה על דעתם לשנות משהו מצוויו של הקב"ה? אלא, אומר ה"לקוטי אנשי שם" כי יש פעמים שבהן האדם צריך להפעיל את שיקול דעתו, גם לאחר קבלת הוראות. לדוגמא: אישה האופה עוגה, יכולה בהחלט להיעזר במוצרים חדישים, פרי תכנון טרי שיצא לשוק לא מכבר, או בעצות חברותיה, ואינה חייבת לשמור בדקדקנות על ההוראות הראשונות שקבלה.

אולם, מאידך גיסא – אדם הרוכש בשליחות רופא מסוים תרופות, אך בדרך שומע לעצות אחרים, כאלו אשר אינם בקיאים כמו הרופא שלו, ולא זו בלבד אלא שהוא פועל לפי הוראותיהם, הנו שוטה גמור, שכן חיים ומוות מונחים לפניו, ויתכן כי טעות קטנה תהיה הרת אסון.

נמצא, אפוא, שתוספת של שקולי דעת אישיים, תלויה בעניין עצמו, ולפי היחס והחשיבות שהאדם מעניק לאותו עניין, הוא מכוון את התנהגותו. בא הכתוב ומדגיש את שבחם של אהרן ובניו, אשר התייחסו לענייני הקרבנות ממש כמו הוראות מדוקדקות לרפואת הנפש, ולא עלה על קצה דעתם לשנות למשהו שנראה להם טוב יותר, כי אכן כן –

קרבנות אינם בגדר "הצעת הגשה", אלא עניינים חמורים שחיים ומות רוחניים כרוכים בהם!

מה שינה את מראה פניו של בחור הישיבה ?

עשרות בחורים התדפקו על הישיבה. רוצים להירשם לשנת הלימודים הבאה. אחד מהם, לא מצא חן בעיניו של מנהל הישיבה. הרבי הרי"צ מליובוויטש זצוק"ל. והוא פנה להתייעץ עם אביו האדמו"ר הרש"ב, האם להרחיק את התלמיד הזה משערי הישיבה. האם הנהגתו לא כשורה? התעניין הרבי. לא. הוא בסדר גמור. האם אינו מעוניין ללמוד? שאל שוב הרבי הרש"ב. לא. הוא דווקא לומד היטב השיב הרי"צ... ואם כך, למה להרחיק אותו מהישיבה? השיב הרי"צ כי פניו של התלמיד הן גסות וזה מראה על פנימיות גסה. והוא סולד ממנו. ביקש הרבי הרש"ב כי ינסו להחזיק את התלמיד חודש אחד ונראה איך הוא מתנהג.

במשך הזמן, ועדין לא השתנתה הבעת פניו של הבחור. ושוב הגיע הרבי הרי"צ להתייעץ עם אביו. ביקש ממנו שוב האדמו"ר כי ימתין. בסוף זמן החורף. כאשר כל הבחורים עומדים לנסוע לבתיהם לקראת חג הפסח, קרא הרבי הרש"ב לבנו מנהל הישיבה ואמר לו שיודיע לבחור כי הוא מזמין אותו להישאר לחג הפסח בישיבת תומכי תמימים, וכן להשתתף בהכנות לחג. הבחור תמה על ההזמנה. הבין שישאר בישיבה בחג וקיבל את הדבר.

ציווה הרבי לבנו כי ייתן לבחור תפקידים בניקיונות לפסח, הכרוכים במאמץ גדול. ובאמת הוא ניקה את התנורים ועבד קשה עד מאוד בליל הסדר כשישב הרבי הרש"ב בשולחנו הטהור, ניגש אליו בנו ואמר לו: כי אינו מכיר את הבחור כי השתנו פניו מרוב זיו. הסביר הרבי כי זו הסגולה המיוחדת של ניקיון לפסח אשר מטהרת את הלבבות. התלמיד שעשה עבודה כה קשה, זכה שהשתנו טבעו ומעתה האירו גם פניו. מה שלא פעל לימודו הצליח לפעול הניקיון שעשה לכבוד פסח. צבאות מלאכים נבראים מניקיונות הפסח. ואלו עומדים לזכות העמלים בהכנה. בערב שבת הגדול, לומדים אנחנו כי גם היהודים במצרים התכוננו ליציאה לחירות. והלוואי מהשפעת השבת הקדושה נזכה לקבל את החג בקדושה ובשמחה.

החטוף (בית זכריה, עלון 154)

ביום חמישי כ"ז בשבט תש"ם, התקבלה שיחת טלפון בהולה בבית הבבא סאלי זצ"ל. מעבר לקו היה יהודי מארגנטינה שביקש את עזרת הרב למקרה זה עתה לידידו הטוב. סיפר שהנער ישראל, בנו של שאול סתהון דבאח, מעשירי היהודים בארגנטינה, נחטף. אבי הנער תומך בלומדי תורה ורודף צדקה וחסד. וסבו, הגאון רבי דוד סתהון דבאח זצ"ל, בעל 'עלה הדס', ממקימי עולה של תורה בארצו. שמע הצדיק והרכין ראשו בדומיה. שהה כך שעה קלה, נשא ראשו ואמר "החוטפים יתפסו, והוא ישוחרר בשלום!" והוסיף: "חינם אין כסף!"

חלפו ימים ושבועות, כל חודש אדר חלף, ומהחטוף לא נשמע דבר, עקבותיו נעלמו, לדאגת לב הוריו. בראשית חודש ניסן טס אביו במיוחד לארץ הקודש. ביום ראשון, ו' בניסן, בא אל הצדיק להעתיר לשלום בנו. אמר לו הצדיק: השולחן ערוך הוא ספר הלכה, להורות

את המעשה אשר נעשה. ונכתב בו: שבת שלפני פסח קורין אותו 'שבת הגדול' מפני הנס שנעשה בו. יש כאן אפוא הוראה לדורות שיום זה מסוגל לנסים ולישועות". והבטיח: "בשבת הגדול ישוחרר הבן, חינם אין כסף!"

מעודד חזר האב לבואנוס אירס ומבנו אין סימן חיים. ערב שבת הגדול, י"ב בניסן, צלצל הטלפון בבית העשיר. החוטפים הודיעו שהבן בידם ונקבו בסכום רב. אם ישולם הכופר – ישוחרר הבן. המסכימים אתם? ההסכמה נתנה". אם כן, מחר יבוא אחד מכם למקום פלוני, לבוש בחולצה בצבע פלוני, ובידו מזוודת הכסף. לאחר שנקבל את הכופר, ישוחרר החטוף. אך את תודיעו על כך למשטרה – מות ימות!"

אמנם הם זכרו שהצדיק הבטיח שישוחרר בלא כופר, אך הם חששו להסתכן בעניין ספק פיקוח נפש. משום כך. אף לא הודיעו למשטרה. דוד, אחי החטוף, השיג חולצה בצבע הנקוב וצויד במזוודת הכופר. הלך למקום המפגש, כיכר הומה אדם, והמתין שייגשו אליו, שייקחו מידו את המזוודה. אך דבר אחד הוא לא העלה בדעתו, הוא לא ידע שהמשטרה מאזינה לטלפון בביתם, ושמעה כמותם על דרישת הכופר ועל כן היא הכינה מארב. השוטרים הבחינו בשני החוטפים העושים דרכם לעבר האח המצויד במזוודת הכסף ויצאו לקראתם. הבחינו השנים בשוטרים ונמלטו. ראה דוד וחשכו עיניו. החוטפים יסיקו שהם הזעיקו את המשטרה ויממשו את איומם. הוא לא העז לשוב הביתה ולספר את מה שאירע. בטוח היה שהוריו לא יעצרו כח לשמוע את הבשורה, עמד כך בשמש הקופחת ובידו המזוודה. השוטרים עמדו אף הם נבוכים. טרפם נשמט מידם. האחד נבלע ברחובות הכרך, והשני חמק לבית קפה סמוך. נכנס לחדר השירותים ופשט את אפודתו בה ראוהו השוטרים. הוא חלף על פניהם, עמד בתחנת האוטובוס והמתין בקור רוח.

האוטובוס הגיע. לפתע הבחין אחד השוטרים שהעולה לאוטובוס טורח להכניס את חולצתו למכנסיו. התעורר חשדו: אולי אחד החוטפים הוא, שבחפזתנו לפשוט את אפודתו יצאו כנפי חולצתו. מיד רץ ועצר את האוטובוס, הוריד ממנו את הנוסע ולקחו לתחנת המשטרה. כעבור שעה וחצי של חקירה לא מעודנת נשבר החוטף והסגיר את חבריו. חולית שוטרים יצאה למקום מחבואם. ודוד... עודנו עומד בכיכר והמזוודה בידו. אינו יודע מה לעשות... לבסוף החליט לפנות לתחנת המשטרה להיוועץ בשוטרים. כשהגיע, מצא שם את... אחיו החטוף, ששוחרר כעבור חמישים ושישה ימי כליאה בתנאים מחפירים. בשבת הגדול, בלא תשלום כופר...

הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא... והשיב לב אבות על בנים" [מלאכי ג', הפטרת שבת הגדול]. (אחת שאלתי2).

והשיב לב אבות - להקב"ה, על בנים - על ידי בנים, יאמר לבנים דרך אהבה ורצון, לכו ודברו אל אבותיכם לאחוז בדרכי המקום (רש"י).

המעשה שלפנינו אירע אצל זוג הורים הרחוקים מאוד משמירת תורה ומצוות, שבתם הקטנה, ילדה כבת שמונה, השתתפה בשיעורי תורה לילדות בשכונה, והרגישה זיקה ומשיכה רבה ליהדות. בשלב מסוים הילדה הודיעה להוריה כי אינה מוכנה להמשיך להגיע לבית הספר החילוני בו למדה, וכי היא מעוניינת להירשם לבית ספר תורני. ההורים, שהיו אנשי 'אנטי' שאינם מוכנים לשמוע כלל על קירבה לחרדים, התנגדו בתוקף, אך לאחר תקופה ארוכה שהתעקשה הבת ולא הלכה לבית הספר, נכנעו ההורים בלית ברירה לדרישתה, ורשמו אותה לבית ספר תורני.

מיום ליום התחזקה הבת יותר ויותר בשמירת התורה, למורת רוחם של ההורים. היא אף ניסתה לקרב את הוריה, אך הללו לא הסכימו להשתנות בשום אופן, ובשלב מסוים הודיעו לבת בנחרצות: "אנו מוכנים שתישארי בבית הספר החרדי אך ורק בתנאי שמצוות את מקיימת בבית הספר בלבד! כשאת מגיעה הביתה, איננו רוצים ש'תבלבלי לנו את המוח'. לא נסכים לראותך מקיימת מצוות כאן בבית, ולא נוהגת בשום 'סממן דתי'... את 'מכסת המצוות היומית' תסיימי בבית הספר, ואם לא תספיקי - תשלימי למחרת".

באחד הימים, פנתה הילדה המופלאה אל המורה שלה וסיפרה: "במשך חודשים ארוכים אני משתדלת ומצליחה ברוך ה' לשמור בבית את המצוות בהיחבא. ולמשל, אני ממתינה לשעת הכושר בה הוריי לא ישימו לב לרגע, ומיד אני נוטלת את ידי. כשאין ברירה אני עושה את עצמי כרוחצת את ידי מפני הלכלוך. הברכות נאמרות בלחש באופן שאני מכסה את פי עם היד וכו'. רק בבעיה אחת נתקלתי - את ברכת המזון איני יודעת לברך בעל פה, וחיפשתי אחר פתרון, כיצד בכל זאת אוכל לומר ברכת המזון. ולבסוף מצאתי: את הברכון הקטן אני מחביאה בכיס החולצה, ולאחר כל סעודה, אני ניגשת לשירותים, נועלת את הדלת, ומברכת שם את הברכה בלחש".

המורה התחללה למשמע הדברים. הילדה ספרה את הדברים מתוך שמחה וגאווה, כדי להוכיח למורתה עד כמה היא משתדלת בשמירת המצוות, אך לא ידעה כלל שיש בכך בעיה הלכתית. המורה מיהרה לשאול את הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א: כיצד עלינו להגיב במצב שכזה? האם יש להעיר את תשומת לבה של התלמידה, שמדובר באיסור חמור של הזכרת דברים שבקדושה במקומות המטונפים, או שמא כדאי שנניח לה להמשיך לנהוג כך בתמימות, כדי שלא להפיג אצלה את החשק וההתלהבות"? ...?

'השאלה הזו עולה עד לכיסא הכבוד', המליץ הרב בפתח תשובתו, "מי היה מאמין שיש בתקופתנו ילדים המקיימים את המצוות כ'אנוסי ספרד'... ולמעשה הורה הרב, כי לא נוכל

לשתוק ולהרשות לה להמשיך לברך בבית הכיסא. ונראה שיש לייעץ לברך את נוסח 'ברכת הזן המקוצר', המובא בשולחן ערוך (סי' קפ"ז ס"א): "ברוך רחמנא מלכא דעלמא מאריה דהאי פיתא". ובמשנה-ברורה (סק"ד) מבואר, שניתן לכתחילה לחנך ילדים קטנים לברך בנוסח זה. ואמנם אין נוסח זה פוטר אלא מברכת הזן בלבד, מכל מקום, בשעת הדחק שכזו, שאין באפשרות הילדה לברך יותר מזה, יש לייעץ לה לברך על כל פנים ברכה קצרה זו בלבד. (כמובן שצריכה המורה להסביר זאת לתלמידתה בפיקחות גדולה, באופן שלא תגרום לה להבין שעד היום נהגה שלא כהלכה, שהרי יתכן ויגרום לה הדבר לחלישות הדעת, ולכן, המורה תפרגן ותחמיא לה, ותסביר לה בחכמה שמעתה תברך באופן הנ"ל. (לסיכום: יש ללמד את התלמידה לברך לעת עתה את נוסח 'ברכת המזון הקצר')

חכמת הקיסר.

קיסר צרפת נפוליאון בונפרטה ישב מהורהר ומודאג באוהל המפקדה. המידע שהגיע מהחזית לא היה מעודד. צבאות רוסיה, אוסטריה ופרוסיה (כך נקראה אז גרמניה) עמדו להביסו. החורף הקשה עשה שמות בצבא צרפת. מתוך חצי מיליון חיילים, נותרו בחיים מאה אלף בלבד! עכשיו התכוננו שלושת הצבאות האדירים לקרב המכריע שבו הם תכננו לכבוש את צרפת ולהוריד אותו מכיסא מלכותו. מפקדי הצבא הביטו בקיסר בדאגה. 'הוד מעלתו', אמר אחד הגנרלים שאזר אומץ, 'מצבנו בכי רע. הצבא איבד את רוח הלחימה והאויבים צוברים כוח ועידוד. אינני יודע כמה זמן נוכל להחזיק מעמד'. בניגוד לדעתו, היו אחרים שהביעו אמונה בכוח הצבא להתאושש ולהגן על המולדת, וטענו שיש להמשיך בלחימה. הדיון הסוער נמשך זמן רב, עד שאחד מעוזרי הקיסר נכנס ואמר כי מחוץ לאוהל ממתין שליח של מפקדי שלושת הצבאות, ובפיו הצעה לסיום המלחמה.

נפוליאון הרהר רגע קט, וסימן בידו להכניס את השליח. השליח היה איש מפורסם ממשפחת אצילים מכובדת ורבת השפעה. הוא קד כלפי נפוליאון לפי כל כללי הנימוס. 'הוד קיסרותו, לכבוד ולעונג לי לשהות במחיצתו של מנהיג מהולל כמוך', פתח ואמר, 'ואני מאושר שניתנה לי הזכות ההיסטורית להציל את צרפת מתבוסה כואבת ולתרום את חלקי הצנוע להמשך ישיבתך על כיסא מלכותך עוד שנים רבות'. 'השליח עצר לרגע והביט בפניו של נפוליאון כדי לבחון את תגובתו, אך בהבעת פניו של הקיסר לא ניכר כל שינוי. 'שלוש הממשלות ביקשוני למסור לך זאת, המשיך השליח, 'במקום להמשיך בהקזת הדם, הבה נגיע להסכם הפסקת אש. צרפת תוותר על כמה מהשטחים הנתונים במחלוקת, ובתמורה מתחייבות ממשלות רוסיה, פרוסיה ואוסטריה לחדול מהתקפות ולהחזיר את השלום והשלווה לאירופה'.

הקצינים הביטו בדריכות לעבר נפוליאון וציפו לתשובתו. אם הוא יקבל את ההצעה, רבבות חיילים יינצלו ממוות בשדות הקרב, אך מאידך ייתכן שהצעת השלום אינה אלא תכסיס ערמומי, וברגע שצרפת תיסוג מהשטחים החשובים שמגנים עליה, יתנפלו המדינות ויכבשו אותה בקלות. נפוליאון ידע זאת, וחש את כובד האחריות. הוא קם ממקומו ואמר לשליח: 'תן לי מספר דקות להרהר בדבר, ואז אתן לך תשובה'. הוא החל להתהלך באוהל

הלוך ושוב כשהוא נתון בסערת מחשבות. השליח עמד במקומו, מצפה לתשובה. תוך כדי צעידה, כאשר הקיסר חלף ליד השליח, נפל לפתע כובעו המלכותי על הארץ, ממש לרגלי השליח, אך נפוליאון התעלם והמשיך לצעוד. לאחר עוד כמה דקות, נעצר הקיסר מול השליח ואמר נחרצות: 'אני דוחה את הצעתם של שולחך. אני מוכן לסגת ולו ממטר אחד מאדמתה של צרפת!' השליח לא ויתר. הוא קרב אל נפוליאון שהיה במרחק ניכר משאר הקצינים, ואמר לו בשקט: 'אדוני הקיסר, אין מדובר רק בצרפת, אלא גם בעתידך האישי. אם תוותר תישאר מלך, אך אם אחזור אל שולחיי עם תשובתך השלילית, הם יפתחו בקרב ורב הסיכוי שצרפת תובס ואתה תודח'. הביט נפוליאון בשליח, ואמר בחיוך נוגה: 'כשליח מיוחד אתה בוודאי יודע את המתרחש בחדרי המלחמה של שולחך, ולכן אתה יודע היטב שהצעה זו אינה אלא מלכודת. מפקדיך אינם מתכוונים להפסיק את המלחמה עד שיורידו אותי מכיסאי'. 'ואם תשאל מאיפה אני יודע זאת', המשיך נפוליאון ואמר, 'אענה לך מיד: כשצעדתי לידך מקודם, שמטתי את כובעי לרגליך בכוונה. ביקשתי לראות כיצד אתה מתייחס אליי באמת. לו ידעת שאני עומד להמשיך להיות מלך צרפת, היית מרים מיד את כובעי ומגיש לי אותו ביראת כבוד. אולם כאשר הנחת לכובע המלכותי להתגולל על הרצפה, ידעתי שכבר אינך מתייחס אליי כמלך, כי אתה יודע שימי על כיסא המלכות ספורים'.

השליח המיומן שמע את תשובתו של נפוליאון בפנים חתומות ולא הגיב, אך בלבו ידע שהקיסר הצרפתי החכם צודק. נפוליאון התעלם מדבריו ומאמרותיו, ובחן רק את התנהגותו ואת מעשיו, וכך הצליח לזהות את כוונותיו האמתיות. השליח חזר אל שולחיו ואמר להם שנפוליאון לא נפל בפח שהם טמנו לו. ואכן, תוך זמן קצר פתחו שלוש המדינות בקרב גדול נגד צרפת, שהפך למרחץ דמים, ולא הסתיים אלא כאשר הם הצליחו להוריד את נפוליאון מכיסאו ולשלוח אותו לגלות באי בודד, שבו שהה עד יום מותו.

בפרשה הנקראת בשבת זו, הנקראת 'שבת הגדול', התרחש במצריים אירוע דרמטי. כל משפחה מבני ישראל נטלה שה וייעדה אותו להקרבת קרבן פסח. הצאן היה העבודה זרה של המצרים, ונטילת שה ושימוש בו לעבודת ה' נחשבה לפגיעה חמורה באמונתם של המצרים. ודווקא משום כך, חשיבותו הרבה של הדבר. עד אז חשבו פרעה ועבדיו שהם מצליחים לשעבד את רוחו של עם העבדים היהודי, אבל במעשה הזה, הוכיחו היהודים במעשים שהם כבר לא עבדים, ואין להם שעבוד נפשי, אלא הם עם העומד לצאת לחירות. ואכן, באותו שלב אומרים יועציו של פרעה: 'הטרם תדע כי אבדה מצריים?' - כי כשאדם מסיר מעצמו את העול של השעבוד הנפשי והקשר אל העבדות, הוא כבר על דרך המלך ליציאה לחירות ולגאולה.

חידון פרשת צו

הצג תשובות

1. שמן של אילו פרשות, מלבד פרשה זאת, נכתב בשתי אותיות בלבד? (2 תשובות)
2. היכן מופיעה בתורה המילה "דשן" (5 פעמים)?

3. איזו מצווה דורשת בין השאר מהאדם לפשוט את בגדיו? איפה עוד בחומש ויקרא יש מצוה לפשוט בגדים?
4. איזה סוג כלי מוזכר לראשונה בפרשה זו?
5. איזה קרבן בפרשה זו מובא עם חמץ? איזה קרבן נוסף מובא עם חמץ?
6. בפרשה זו מוזכר שוב איסור אכילת דם (ויקרא ז כו). היכן הפעם הראשונה בה התורה מזכירה דם?
7. באיזה הקשר מוזכר סל בפרשה זו? היכן מזכירה התורה בפעם הראשונה סל?
8. שלושה חלקי גוף מופיעים בפרשה זו, ובשני מקומות נוספים בתורה. מהם והיכן הם מופיעים?
9. בשמה של איזו פרשה מופיעות האותיות צו? אילו עוד פרשות כוללות בשמן שמות של פרשות אחרות?

תשובות לחידון פרשת צו

1. שמן של אילו פרשות, מלבד פרשה זאת, נכתב בשתי אותיות בלבד? (2 תשובות)

בספר בראשית פרשת נח נכתבת בשתי אותיות, ובספר שמות פרשת בא.

2. היכן מופיעה בתורה המילה "דשן" (5 פעמים)?

המילה דשן מופיעה פעמיים בפרשה זו (ויקרא ו ג-ד), ושלוש בפעמים בפרשת ויקרא (ויקרא א טז, ד יב).

3. איזו מצווה דורשת בין השאר מהאדם לפשוט את בגדיו? איפה עוד בחומש ויקרא יש מצוה לפשוט בגדים?

כשהכהן ניגש לעשות את עבודת תרומת הדשן - סילוק האפר שנותר על המזבח מעבודת היום הקודם - עליו לפשוט תחילה את בגדיו הטובים וללבוש במקומם בגדים אחרים (ויקרא ו ד). בעבודת המקדש ביום הכיפורים (המפורטת בפרשת אחרי מות), היה על הכהן הגדול לפשוט את שמונת בגדי הכהונה הרגילים שלו וללבוש במקומם בגדי פשתן לבנים. הכהן היה צריך לעשות זאת בכל פעם בה עמד להיכנס אל קודש הקודשים. וכשהוא היה מסיים את החלק הזה בעבודתו, הוא היה חוזר ופושט את בגדי הלבן שלו ולובש במקומם את שמונת בגדי הכהונה (ויקרא טז כג).

4. איזה סוג כלי מוזכר לראשונה בפרשה זו?

כלי חרס מוזכר בפעם הראשונה בויקרא ו כא.

5. איזה קרבן בפרשה זו מובא עם חמץ? איזה קרבן נוסף מובא עם חמץ?

בפרשה זו קרבן התודה מובא עם לחם חמץ (ויקרא ז יג). פרשת אמור מתארת את קרבן שתי הלחם שנעשה בחג השבועות, שכולל שני ככרות לחם חמץ (ויקרא כג יז).

6. בפרשה זו מוזכר שוב איסור אכילת דם (ויקרא ז כו). היכן הפעם הראשונה בה התורה מזכירה דם?

בפרשת בראשית, אחרי שקין הרג את הבל, ה' פונה אל קין ואומר לו: "קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה" (בראשית ד י).

7. באיזה הקשר מוזכר סל בפרשה זו? היכן מזכירה התורה בפעם הראשונה סל?

בפרשה זו, משיחת הכוהנים לתפקידם כוללת לקיחת סל מצות (ויקרא ח ב). בפרשת וישב, שר האופים של פרעה חלם שהוא נושא על ראשו שלושה סלים ובהם דברי מאפה (בראשית מ טז-יז).

8. שלושה חלקי גוף מופיעים בפרשה זו, ובשני מקומות נוספים בתורה. מהם והיכן הם מופיעים?

שלושת חלקי הגוף הם בהן הרגל, בהן היד ותנוך האוזן. בפרשה זו, במשיחת אהרן ובניו לכהונתם, נמרח מעט מדם הקרבן על חלקי הגוף האלה (ויקרא ח כג-כד). אברים אלה מופיעים גם בפרשת תצווה, שם מתואר לראשונה תהליך המשיחה (שמות כט כ). בפרשת מצורע, אותם חלק גוף מוזכרים גם ביחס לתהליך הטהרה של המצורע (ויקרא יד יד-כח).

9. בשמה של איזו פרשה מופיעות האותיות צו? אילו עוד פרשות כוללות בשמן שמות של פרשות אחרות?

פרשת תצוה בספר שמות כוללת את האותיות צו. שמות פרשות נוספים הכוללים בתוכם פרשות אחרות: 1. וישלח ושלח 2. בשלח ושלח 3. משפטים ושפטים 4. בחקותי וחקת 5. פנחס ונח. אפשר גם לכלול את וילך שכוללת את המילה הראשונה מפרשת לך לך, וכן את כי תבוא שכוללת את המילה בא בכתיב מלא.

שאלות חידון א'ב' לפרשת צו

א. מִשֶׁה נִצְטָוָה לְהִקְהִיל אֶת כָּל עַם יִשְׂרָאֵל אֶל פֶּתַח _____ כְּדֵי שִׁיְהִיו נֹכְחִים בְּקִדּוֹשׁ הַכְּהֹנִים.

ב. מִדֵּי הַלֶּהֶן הָיוּ עֲשׂוּיִים אָרִיג שֶׁל פְּשָׁתִים, כְּלוּמָר, _____

ג. "כָּלִיל" בְּאֶרְמִית

ד. מֶלֶךְ שְׁמוּפִיעָה שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּפְּרָשָׁה

ה. "מְקוֹר" הַמְשַׁמֵּשׁ בְּמִקּוֹם "פֶּעַל נְטוּי" וְהוּא חֶזֶק מְמַנּוּ

- ו. התיז, זרק
 ז. קרבן
 ח. אסור שהנותרת מן המנחה תאכל _____
 ט. יש להזהר שבשר הקדשים לא יגע בכל דבר _____
 י. קדוש אהרן ובניו נמשך שבעה _____
 כ. לגמרי
 ל. לקרבן התודה הוסיפו חלות _____
 מ. מלה הפותחת ב"ם"ם זעירא
 נ. לאחר קרבן תודה מדברת הפרשה על קרבן...
 ס. מנחת כהן גדול, מנחת חבתים, שהקריב בשם כל הכהנים היתה מ _____
 ע. כדי לסדר את אש המערכה העלו הכהנים גזרי _____
 פ. דבר מאוס
 צ. שם הפרשה
 ק. חטאת עולה ואשם הם...
 ר. משה יצק משמן המשחה על _____
 ש. משה הזה משמן המשחה על המזבח _____
 ת. שוק הימין (מלבד החזה) מזבחי השלמים נתנו _____

התשובות לחידון א'ב' פרשת צו

- א. אהל מועד
 ב. בד
 ג. גמיר
 ד. דבר
 ה. פתוב: "הקרב" (ו, ז) ולא: "יקריבו"
 ו. ויז
 ז. זבח
 ח. חמץ
 ט. טמא
 י. ימים
 כ. כליל
 ל. לחם חמץ
 מ. מוקדה
 נ. נדר או נדבה
 ס. סלת

- ע. עֲצִים
- פ. פְּגוּל
- צ. צו
- ק. קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים
- ר. רֵאשׁ אֱהָרֹן
- ש. שִׁבְעַת פְּעָמִים
- ת. תְּרוּמָה לַכֹּהֵן

